

SANNHETENS STØTTE OG GRUNNVOLL

- OM KIRKEFORSTÅELSEN I CARISSIMI

DIALOGDOKUMENT MELLOM CARISSIMI OG STAVANGER BISKOP

1. Innledning

Biskopen i Stavanger, Erling J. Pettersen, har invitert Carissimi til å utarbeide en skriftlig framstilling av vår ”*kyrkjeforståing*” til dialogmøtet 11. mars 2010 (jfr. brev av 18.02.10). Vi ser dette fokuset på ekklesiologien som et relevant utgangspunkt for våre samtaler. Hensikten med ekklesiologien er å bidra til å forstå hva som gjør kirken til kirke, dvs.:

- [hva som utgjør kirkens grunnlag (lat.: *esse*)
- [hva som tjener kirkens liv (lat.: *bene esse*)
- [hva som fremmer kirkens oppdrag (lat.: *missio*)
- [hva som utgjør kirkens kjennetegn (lat.: *notae ecclesiae*)

Samtidig er en refleksjon rundt ekklesiologien ikke utelukkende av prinsipiell teologisk karakter, men må også forholde seg til den empiriske kirke, slik kirken faktisk fremstår som sosiologisk størrelse i tiden, med sitt læregrunnlag, sine ordninger og juridiske konstitusjon. Når biskopen nå inviterer oss til å ta utgangspunktet her, ønsker vi fra vår side å imøtekomme denne invitasjonen.

Innledningsvis ønsker vi å presisere at Carissimi tar Den norske kirke (Dnk) på dypeste alvor, som en bekjennende kristen kirke og som juridisk størrelse. Vi erkjenner og vil anerkjenne de myndighetsrelasjoner som finnes i Dnk, der dette ikke kommer i konflikt med kirkens offentlige bekjennelse og vitnesbyrd. Derfor har vi i hele vår prosess fremmet vårt anliggende gjennom de formelle organer der dette – etter vår forståelse av vår kirkes ordning - hører hjemme. Vår henvendelse til Bispemøtet (BM) i 2007, og nå vår dialog med biskopen i Stavanger skulle være et godt vitnesbyrd om dette. Innenfor de rammer som gjelder i dag arbeider vi for det som i Dnks eget strategidokument ”I Kristus – nær livet” blant annet settes som felles mål å ”*skape tjenlige strukturer og ordninger som gjør kirken i stand til å oppfylle sitt oppdrag og sin tjeneste.*”

Vi vil også uttrykke anerkjennelse for at Carissimi på sin side er tatt på alvor av BM, selv om vi i den sammenheng etterlyste og savnet den påfølgende dialogen som hele vår kirke så sårt fortjener. BMs imøtekommenhet ble ikke besvart i samsvar med de forventninger vi hadde da vi la saken fram 11. februar 2008, og vi opplever BMs svar i sak BM 28/08 som en reell avvisning av vårt hovedanliggende, nemlig det som handler om å ta en reell

bekjennessituasjon på helhetskirkelig alvor. Positivt uttrykt handler Carissimi sitt hovedanliggende om å sikre et større læremessig vern om kirkens apostoliske tro og å fremme muligheten for kristen enhet i et mer omfattende økumenisk fellesskap. Samtidig handler det for flere prester i vår kirke om et være eller ikke-være som prester i Dnk, fordi kirkesituasjonen undergraver muligheten for å stå i tjeneste i samsvar med ordinasjonsløftet. Det går for mange på frimodighet, samvittighet og integriteten løs, noe vår liste av vigslede medarbeidere er et lite vitnesbyrd om. I dette alvorstunge anliggende synes vi ikke å oppleve den nødvendige lydhørhet gjennom den betenkning som BM la til grunn for sitt vedtak, eller i vedtaket selv.

Carissimi sitt anliggende er ikke et anliggende som angår ett bispedømme (i dette tilfelle Stavanger), men hele vår kirke, og mer enn det – vårt forhold til andre kirkesamfunn (nasjonalt og globalt) som ønsker å gjenkjenne apostolisk tro og kristent vitnesbyrd hos oss. Når BM slik har delegert dialogen til det enkelte bispedømme, forholder vi oss lojalt til det, selv om vi hadde sett, og fortsatt mener at saken hører hjemme hos BM. At saken på sikt igjen burde finne veien dit er derfor fremdeles et uttrykt ønske for oss, og en erkjennelse vi inviterer Stavanger biskop til å vurdere verdien av og muligheten for.

Når biskopen i Stavanger nå tar imot oss til lokale dialogmøter, vil vi gi uttrykk for stor verdsettelse av denne åpenheten og den gjensidige respekten *for* og viljen *til* å se hverandres legitime plass i det kirkelige rom som det uttrykker. Også dette at samtalens nødvendighet erkjennes av begge parter og tas på alvor velger vi å se som et håpefullt tegn for vår kirke.

Til slutt ønsker vi innledningsvis å understreke at vår måte å ta Dnk på alvor har gitt seg til uttrykk i Carissimi-dokumentet. Synspunktene i Carissimi-dokumentet burde være lite oppsiktsvekkende for kirkens ledelse, fordi dokumentet i all hovedsak er et forsøk på å ta kirkens egne dokumenter i det som er kalt ”homofilisaken” på alvor. Carissimi er et forsøk på å fastholde noen kriterier og dokumenterbare prinsipielle forutsetninger i denne lange prosessen, og ta de på alvor. Derfor vil vi hevde at det er ingen som tar kirkens egne dokumenter og kirkens egen prosess mer på alvor enn det Carissimi gjør. Vi synes dessverre å erfare at tidligere utsagn, dokumenter og grensedragninger i denne prosessen har liten og ingen betydning så fort nye merkesteiner er flyttet.¹ Det tjener ikke til respekt og troverdighet overfor de som i denne prosessen har (1) verdsatt prosessen, men (2) trukket grenser i sakens gang. Det har vært en åndelig, teologisk og kirkepolitisk krevende øvelse for dem som har stått i den. Vi på vår side vil rose den viljen til samtale, dialog, tålmodighet og respekt som har vært utvist fra kirkens tradisjonelt lærende biskoper i denne saken, og vi kan finne støtte for alt vi hevder i Carissimi innenfor rammen av denne prosessen hos disse, på ett punkt nær. Ingen i kirkens lederskap har så langt maktet eller villet ta praktiske konsekvenser av faktiske utsagn. Derfor vil vi hevde at kirken tar seg selv og sin egen prosess på alvor, når den tar Carissimi på alvor. Utsagn i kirkens egne dokumenter er nemlig ikke troverdige om ikke de kan følges opp i praksis.

2. Den norske kirke

I oppdraget med å redegjøre for vår kirkeforståelse vil vi først si noe om vårt forhold til Dnk. Vi befinner oss i Dnk slik denne kirken har sin historie. Vi erkjenner at vi står i denne historiske sammenhengen og er en del av de gitte historiske betingelsene dette setter for oss alle på godt og vondt. Den største endringen i vår kirkes historie går tilbake til innføringen av reformasjonen og kirkeordinansen av 1537. Dette representerte en reell endring av kirkens ordning og også en endring av kirkens bekjennelsesgrunnlag. Det er med basis i denne endringen at § 2 i Grunnloven ble til, og som fremdeles er en bærende virkelighet ved vår kirkes tradisjon, selvforståelse og ordning.

I vår tid er erkjennelsen av de problematiske sidene ved dette kirkestyret i en moderne, sekulær stat i ferd med å bli både kirkelig og politisk erkjent som anakronistiske, og ikke minst prinsipielt problematisk som religionspolitisk ståsted for en stat i et flerreligiøst og pluralistisk samfunn.² Det er dobbelt diskriminerende. Innad i kirken er det diskriminerende, fordi det hindrer Dnks indre frihet som trossamfunn gjennom statlig styring, ikke minst av bispeinstitusjonen. Utad er det diskriminerende, fordi det gir Dnk (og kristendommen) samfunnsmessige privilegier som andre kirkesamfunn og trosretninger ikke har tilgang til. Vi går etter all sannsynlighet mot endring av Grunnlovens § 2 og en politisk religionsnøytral stat. Vår kirkes (grunnleggende) ordning som statskirke er derfor under avvikling. Det vil i praksis si at vi lever i en tid der den mest grunnleggende juridiske konstitusjonen ved vår kirke er i støpeskjeen på nytt, og det gir anledning til å se hva slags muligheter dette åpner for med tanke på å styrke den teologiske og økumeniske forståelsen av bl.a. bispeinstitusjonen. I slike overgangstider er det viktig at det er kirkens karakter av trossamfunn som får prioritet. For Carissimi er det et uttrykt mål for vår kirke at vi kan oppnå en større grad av kontinuitet med apostolisk tro og enhet med Guds folk i verden. Denne visjonen deler vi med den økumeniske bevegelsens pionerer og med talsmennene bak kirkens reformarbeid de siste hundre år.³

Fra et indre- og mellomkirkelig ståsted er det også teologisk vilje til erkjennelse av at denne delen av vår historie (reformasjonen) utgjør et permanent økumenisk kall til fornyet kirkelig enhetsarbeid. En evangelisk-luthersk konfesjonell selvtilfredshet representerer både en ubibelsk, uhistorisk og uluthersk forståelse av kirken. Det betyr ikke at vi ikke kan fastholde de blivende verdiene av reformatorenes teologiske anliggender. Men særlig med tanke på kirkens rettsordning og embetsforståelse har reformasjonen virket sekulariserende på selve kirkeforståelsen, noe som står i sterk kontrast og til dels stor avstand fra den kirkeforståelse vi finner i Bibelen og den økumeniske tradisjon.

Med basis i en bibelsk, historisk og økumenisk tilnærming til kirkeforståelsen er vi derfor ikke passive aktører i kirkens liv, men selv ansvarlige aktører i vår tid, og har evnen til å tenke kritisk om vår historie og vår samtid. Derfor er vår kirke i stadig endring, og *må* være det, fordi den består av levende mennesker i skiftende tider. Kirkens organisasjoner for indre- og ytremisjon, reformbevegelser, subkulturer og interessefellesskap, nyorganiseringer og nå i sine omfattende utredninger om forholdet mellom stat og kirke er vitnesbyrd om en kirke i endring og prosess. Carissimi sitt ståsted med tanke på endringer i kirken innebærer at man

bl.a. ikke må gi ”... konsesjoner til modernitetens vekt på individuell valgfrihet og det individuelle initiativ på en måte som står i betydelig spenning til klassisk, økumenisk og reformatorisk kirketenkning.”⁴ I stedet peker vi på at når endringer må skje i kirken: ” [...] da [er det] helt avgjørende at det fortsatt vil være mulig å legge de klassiske kriterier for kirkelig enhet til grunn for hvordan det kirkelige fellesskap praktiseres i Dnk. Disse kriterier kan enkelt sammenfattes på følgende måte: Der det eksisterer en godt begrunnet og enhetlig lærestandpunkt i spørsmål av sentral betydning innen et kirkesamfunn eller den økumeniske kirke, skal dette standpunkt ikke endres med mindre det kan godtgjøres at det bryter med viktige bibelske synspunkter, og dette skjer på en måte som vinner tilslutning fra det kirkelige fellesskap. Denne tilnærming til det kirkelige enhetsproblem setter ikke bom for diskusjonen av teologiske spørsmål, hverken innad i den enkelte kirke eller kirkene imellom. Men det gjør at krav om endringer i kirken – når det gjelder lære og ordninger – ikke kan gjøres gjeldende med mindre det er enighet i kirken om at dette er noe som en vel gjennomtenkt bibelsk begrunnelse tvinger oss til.”⁵

Poenget for oss med å nevne vårt forhold til Dnk i denne sammenheng er flerfoldig.

- (1) Vi vil med dette uttrykke det poenget at vi i Carissimi vet hvilken kirke vi befinner oss i, og drømmer oss ikke bort fra de historiske og aktuelle realitetene. Dette kan synes som en selvsagt forutsetning og et opplagt utsagn, men vi synes det er viktig å understreke dette poenget likevel, fordi vi har møtt forestillinger og motargumenter i de siste år som hevder at vi legger til grunn en annen kirkeforståelse enn den som gjelder. Det vil vi avvise.
- (2) Vi ser det som et vesentlig poeng for oss å få stå i den historiske strøm som Dnk framfor noe kirkesamfunn i vårt land representerer. Dnk står i den historiske kontinuitet med kristningen av vårt land. I første rekke gjennom soknene (menighetene), og gjennom den historie som følger med soknene av kristelig liv, tradisjoner, kirkebygg, døpefonter etc. Kirkeloven erkjenner da også dette som det bærende i vår kirkes selvforståelse med soknet som den grunnleggende enhet i vår kirke (jfr. § 2 i Lov om Den norske kirke). Vi vil fremfor alt understreke verdien av det historiske - mer enn det teologiske - poenget ved fokuset på kirkens nærvær med Ord og sakrament i hvert enkelt sokn i vårt land. Med dette fokuset mener vi å uttrykke det historiske ansvar vi har for at menighetene kan få tilhøre en kirke som bærer kirkens kjennetegn inn i framtiden.
- (3) Gjennom en historisk bevissthet mener vi oss skicket til å erkjenne *hvor vi er* som kirke, og ut fra en bibelsk og økumenisk besinnelse *hvilken retning vi må bevege oss* som kirke. For det er etter vår mening all grunn til å tenke kritisk om vår kirkes egenart i vår tid, fordi Dnk står i så store indre spenninger som problematiserer Dnks karakter av å være kirke. Grovt skissert står kirken som institusjon i spenning mellom å videreføres som en bekjennelseskirke eller som en religiøs kristelig kulturinstitusjon. Det siste har i seg potensialet til å favne bredt, men ikke samle menighetene om troens apostoliske liv og innhold. Det første bærer i seg evnen til å

samle menighetene som bekjennende trossamfunn, men må kanskje i vår tid innse at det ikke er like mulig å favne folket så bredt som det man kunne da kirke og kultur var mer enhetlig i vårt land. Vi fornekter ikke med dette kirkens kulturoppdrag og medansvar i samtidskulturen, og vi erkjenner at evangeliet selv har en universell adresse til alle mennesker i alle kulturer. Derfor er kirkens nærvær i kulturen viktig, men må ikke komme i veien for kirkens oppdrag som etter johanneisk terminologi står i strid med ”denne verden,”⁶ og etter paulinsk teologi setter mennesker fri fra den nåværende onde verden.⁷ Kirkens mål er sjelenes frelse, ikke et behagelig liv.

- (4) For å imøtekomme den aktuelle kirkesituasjonen har Carissimi utarbeidet dokumentet ”To kirker under samme tak.” Det er en modellskisse for sameksistens, der begge kirker/kirkeordninger kan leve og virke samtidig i rammen av Dnk. Dette forutsetter en kirkerettslig klargjort tilsynslinje og retningslinjer for det åndelige fellesskapet, men har den positive hensikt at det ikke skal spilles krefter på å nedkjempe de andre, men tvert om, på forutsigbare og tydelige premisser muliggjør maksimalt samvirke til menighetenes og folkets beste.

Med basis i disse generelle merknadene om vårt forhold til Dnk vil vi peke på hva vi i Carissimi konkret mener utgjør en permanent utfordring for vår kirke. Det dreier seg om mange forhold, men vi har fokus på:

- (a) Læremessige utfordringer i gjensidig (logisk) utelukkende læreoppfatninger.
- (b) Ordningmessige utfordringer i forhold til det saklige og meningsbærende innholdet i kirkens vigslings- og ordinasjonsliturgier for biskop og prestedtjeneste.
- (c) Det økumeniske ansvar som (historisk og aktuelt) påhviler en sann Kristi kirke ut fra Jesu bønn om enhet, for at verdens skal tro.⁸

Vårt forhold til Dnk ordninger og selvforståelse har vi gitt uttrykk for i kapittel 3 ”Kirkeretten”⁹ i Carissimi-dokumentet, og vi viser til dette.

3. Sakens kjerne

Når vi hevder at vi tar utgangspunkt i vår kirkes historiske og aktuelle skikkelse, vil vi fremfor alt begrunne det med vårt utgangspunkt i de kirkerettslige fakta som ligger i kirkens bekjennelsesgrunnlag og gjeldende liturgier, men også det kirkerettslige potensialet som ligger i kirkens saksdokumenter (særlig uttalelser og vedtak gjort av Den norske kirkes lærenemnd, av Bispemøtet og Kirkemøtet). Disse kirkerettslige forutsetningene er delvis uttrykt i oppropet ”For enhetens skyld,” og noe mer utførlig behandlet i basisdokumentet Carissimi.¹⁰ Vår påstand i denne sammenhengen handler i stor grad om at ”... Dnk, slik den står i dag, mangler vesentlige forutsetninger for å ivareta det nødvendige vernet om den apostoliske tro og dermed også mulighet til større enhet”¹¹

Carissimi viser til kirkens rettskilder og vi inntar en posisjon til dem ut fra et tradisjonelt luthersk perspektiv, nemlig at kirkeretten i alt overveiende grad hører inn under det som

Confessio Augustana (CA) omtaler som ”*traditiones humanae*” (CA VII). Hensikten med kirkeretten må fra et prinsipielt ekklesiologisk perspektiv være å ivareta kirkens indre og ytre liv, slik at kirkens orden tjener kirkens vesen og oppdrag. Om kirkens ordninger og juridiske konstitusjon kommer i konflikt med kirkens vesen og oppdrag, må de endres. Derfor tukler vi ikke med kirkeretten, men vi krever at flere sider ved kirkens liv må kirkerettslig justeres og endres, fordi de står i veien for eller kommer i konflikt med kirkens oppdrag. Her viser vi nok en gang til ordlyden i Dnks nyeste strategidokument ”I Kristus – nær livet” om å ”*skape tjenlige strukturer og ordninger som gjør kirken i stand til å oppfylle sitt oppdrag og sin tjeneste.*”

I oppropet ”For enhetens skyld” framholder vi det synspunkt at splittelsen i Den norske kirke (Dnk) etter Lærenemnda 2006 (LN 06) ”*avdekker [...] at det i Den norske kirke er dyptgående uenighet om hva det er som gjør kirken til kirke.*”¹²

I Bispemøtets behandling av Carissimi i sak BM 28/08 ”Kirkelig tilsyn” sies det: ”*Vedtaket i Kirkemøtet 2007 om tilsetting av personer som lever i homofilt partnerskap har gitt nye utfordringer. Det finnes en uro i kirken som får ulike uttrykk.*” Carissimi er ikke uttrykk for uro etter vedtaket i sak 7 i Kirkemøtet 2007. Det kan kanskje oppfattes som en ubetydelig presisering, men for Carissimi er det et vesentlig poeng at dokumentene våre ble til og offentlig lansert før Kirkemøtevedtaket i 2007. Det vi sier står prinsipielt ved lag uavhengig av det vedtaket som ble fattet på Kirkemøtet (KM). Carissimi sin analyse er ikke uttrykk for en ”uro,” men uttrykk for *en velbegrunnet erkjennelse av en ny kirkesituasjon etter LN 06*. Fram til LN 06 var det prinsipielt sett én lære i Dnk omkring samkjønnet samliv, selv om avvikende syn i lengre tid hadde vært (problematisk) representert offentlig i kirken og i bispekollegiet. Etter LN 06 er det derimot *to likestilte lærestandpunkt* i saken i Dnk. Derfor forandrer LN 06 hele situasjonen i Dnk vedrørende spørsmålets lærestatus. § 27 i Kirkeloven uttrykker at LN bare har *uttalemyndighet*, og ikke *avgjørelsesmyndighet*, men gjennom LNs uttale i LN 06 er det ikke til å komme utenom at det nye synet gis læremessig full kirkelig legitimitet, noe Kirkemøtet la til grunn for sitt vedtak i sak 7 i 2007, og som enhver biskop og Bispedømmeråd nå kan legge til grunn for tilsynstjenesten og ansettelsespolitikken (om de vil). Gjennom dette endres også de kirkelige forutsetningene som lå til grunn i LN 2000 der tilsyns- og kommunionsbruddet til Asle Dingstad vis-à-vis biskop Sigurd Osberg ikke var akseptabelt med basis i det faktum at Osberg sitt syn ikke var ”kirkens offisielle syn” (jfr. BM 97 og KM 97). Inntil LN 06 var dette nemlig et nøkkelbegrep i den kirkelige prosessen at det fantes noe som kunne kalles ”kirkens offisielle syn.” Etter LN 06 kan ingen med troverdighet lenger snakke om ”kirkens offisielle syn” i entall. Fakta er at Dnk for øyeblikket har to motstridende lærestandpunkt, som fra halve LN 06 blir karakterisert som ”*to uforenlige syn.*”¹³ Derfor må vi si at Dnk har *ingen lære* i samlivsetikken, fordi den står splittet som kirke. Det finnes bare et legitimt mangfold av syn, men ingen ting kan lenger fastholdes som kirkelære i et så vesentlig spørsmål som ekteskapet, forholdet mellom kjønnene, familie og barn. Familieinstitusjonen lar seg ikke lenger definere innenfor dagens kirkelige lærekaos. Enhver bør uavhengig av personlig ståsted i selve lærespørsmålet forstå det uholdbare i en slik situasjon for kirken.

Carissimi sitt utgangspunkt for dialog med biskop Erling Pettersen forutsetter fra vår side en overbevisning om at vi i gjeldende lærespørsmål står overfor en sak av kirkesplittende karakter. Med kirkesplittende karakter mener vi ikke først og fremst den *uenighet* som lett kan avleses i den pågående debatten, og som vitner om samvittighetsnød og ekte åndelig uro blant mange mennesker i menighetene, og som en lang rekke enkeltmennesker og organisasjoner innad i kirken alt har tatt konsekvensen av gjennom utmelding og løsrivelse. Vi mener saken er av kirkesplittende karakter, fordi den nye læren ikke kan begrunnes og forsvares som uttrykk for apostolisk, felleskristen tro, men tvert om står i et konsekvensrikt brudd med det samlede vitnesbyrd i Bibelen, og ”... økumenisk kirkelære at det må betegnes som vranglære med de konsekvenser dette innebærer.”¹⁴

Sakens kjerne er for Carissimi selve analysen av situasjonen som leder fram til å definere den som *status confessionis* (jfr. kapittel 2 i Carissimi).

4. Status confessionis

I betenkningen som BM la til grunn for sak BM 28/08 etterlyses det en videre argumentasjon fra vår side når det gjelder *status confessionis*. Det virker uklart på utvalget hva vi mener med det, og avvises at dette er en sakssvarende beskrivelse av situasjonen i Dnk.¹⁵ Men uavhengig av dette utvalgets vurdering av vår påstand om at det foreligger en bekjennelsessituasjon, så tyder alt på at utvalget ikke i tilstrekkelig grad har forstått eller innsett hvor grunnleggende dette er *for oss* i alt vi sier, når de kan skrive: ”... det eneste nødvendige for alter- og prekestolfellesskap er enighet om evangeliets forkynnelse og sakramentenes forvaltning i henhold til evangeliet, [så] er dette i Den norske kirke tolket slik at vi kan ha denne type fellesskap på tross av ulike meninger om en rekke teologiske, etiske og kirkelige spørsmål.”¹⁶

Carissimi hadde ikke eksistert om ikke vi mente det forelå en *status confessionis*. Hele vårt engasjement for kirken hviler på en slik forståelse, derfor er det grov skivebom å begynne å snakke om ”*ulike meninger om en rekke ... spørsmål.*” For oss handler ikke dette om individuelle meninger i kirken, men hva kirken som fellesskap i dette lærespørsmålet må lære ut fra Bibelen. Spørsmålet er kort og godt: Hva er kirkens lære? – Og vi svarer med å hevde kirkens tradisjonelle syn som forpliktende bibelsk og apostolisk lære, med den konsekvens at brudd på *denne lære framstår som vranglære når den innføres som kirkelig norm*. Det har skjedd i denne saken.

Siden invitasjonen fra biskop Pettersen i denne omgang handler om kirkeforståelsen vil vi ikke utdype særlig videre hva vi mener med *status confessionis* her (det kan vi gjerne komme tilbake til senere), men påpeke noen grunnleggende forhold.

- (1) Kirken har et materielt bekjennelsesgrunnlag som i sak har et slikt innhold at synspunkter og fastholdt offentlig lære/praksis kan komme til å kvalifiseres utenfor bekjennelsen. Dette er ikke noe kontroversielt utsagn.
- (2) Brudd på kirkens bekjennelse blant kirkens prester kan håndteres og til dels tales

innenfor et kirkesamfunn som avvikende meninger, når det blir påtalt offentlig som stridende mot kirkens felles tro (jfr. uttrykket ”kirkens offisielle syn”). Dette er en del av tilsynsansvaret.

- (3) Dette kan umulig håndteres innenfor gitte ordninger og kan ikke tåles når kirkesamfunnet som sådan har kvalifisert det avvikende synet som kirkelære. Da står *kirken* splittet og det blir umulig å utøve tilsyn i lærespørsmålet, fordi kirken har brutt med seg selv. Det handler nettopp ikke lenger om ulike meninger i kirken, men om en kirke uten mening, budskap.
- (4) Derfor sier Carissimi i oppropet ”For enhetens skyld” følgende: ”*Det kan fastslås med stor entydighet at det læregrunnlag det her vises til, forstår det monogame og livslange ekteskap mellom én mann og én kvinne som ramme om seksuelllivet. Fra aposteltiden av har derfor en samlet kristenhet (det kirkelige økumene) lagt dette til grunn for kirkelig veiledning, undervisning og sjelesorg ut fra en enhetlig overbevisning om at kirkens hellighet bare kan fastholdes der syndsbekjennelse og løftet om den ubetingede nåde er veien tilbake der denne rammen er brutt. Ved å argumentere for en endret kirkelig holdning til homofilt samliv gjør en imidlertid – utover dette bibelsk begrunnede læregrunnlag – gjeldende et krav om å åpne også for andre seksuelle samlivsformer. På den måten legger en i realiteten noe annet til grunn for forståelsen av kirkens oppdrag enn det som kan belegges ut fra Skrift og bekjennelse.*”¹⁷
- (5) På grunn av status confessionis søker vi ikke lenger unntaksregler i kirkeretten, kjøreregler, samvittighetsfrihet, personalomsorg, nødrett. En slik tankegang ville vært tilstrekkelig dekket av det tilbudet som Bispemøtet har kommet opp med som forslag til løsning, dersom det i denne situasjonen dreide seg om dyptgående uenighet *uten* kirkesplittende karakter. Men i en bekjennelsessituasjon skylder kirken å få på plass juridisk forpliktende ordninger som på permanent basis tar vare på respekten for kirkens tradisjonelle syn. Et slik kirkerettslig rom må etableres og sikres om ikke Bispemøtets ord om ”rom for den andre part,” kun skal bli stående for ettertiden som uttrykk for annet enn velmente ønsker.

5. Carissimi og ekklesiologien

Som tidligere uttrykt legger ikke Carissimi til grunn noen annen kirkeforståelse enn den som finnes uttrykt i Dnks bekjennelsesgrunnlag, liturgier og kirkelov. Men ut fra det som er sagt hittil krever situasjonen ny kirkerett der tilsynet reetableres for enhetens skyld i kirken. Forankret i kirkens tilsynstjeneste skal prester kunne tale og rettlede *med kirkelig myndighet, troverdighet og representativitet*.

Vi vil derfor igjen fokusere på den kirkeforståelse som kommer til uttrykk i kirkens vigselsliturgi for bispetjenesten og den liturgi som ligger til grunn for prestedtjenesten.

5.1 Vigselsliturgi for biskop

I vigslingsliturgien for biskop understrekes tilsynet som en særegen tjeneste i kirken, og at denne tjenesten henter sitt opphav i Guds ord når det heter: ”*Du har hørt Guds ord om tilsynstjenesten, om dens krav og den løfter og hvor viktig den er for Guds kirke på jorden.*”¹⁸ Ut fra denne ordlyden kvalifiseres tilsynstjenesten som en tjeneste gitt kirken av Gud og hører hjemme under guddommelig rett (jus divinum).¹⁹ Denne ordlyden fastholder derfor en episkopal kirkeordning for Dnk. Ordlyden om bispetjenesten har også i seg et økumenisk anliggende her når det siktes på ”... *Guds kirke på jorden.*” Kort sagt, tilsynstjenesten (biskopen) er *grunnleggende* for kirken, både med tanke på det som sikter innad i den orden som hører hjemme i en sann kirke, etter Guds ord, og utad i det store økumeniske fellesskap som heter Guds universelle kirke.

Denne tjenesten innholdsbestemmes og kvalifiseres ytterligere med det oppdraget som gis biskopen der tre forhold understrekes:

- (1) ”... rekke Herrens menighet Ordets brød og gi vel akt på deg selv og hele den hjord som er deg betrodd.”
- (2) ”... ta vare på den apostoliske lære etter vår kirkes bekjennelse, og rettlede og oppmuntre Herrens tjenere i menigheten.”
- (3) ”... utføre din tjeneste med troskap, og sammen med dine medtjenere legge vinn på å fremme og bevare enheten i Guds kirke, til pris og ære for hans hellige navn.”

Punkt (1) understreker biskopens overordnede hyrdeansvar i sitt bispedømme, der omsorgen for den praktiske prestetjenesten og menighetsarbeidet, forkynnelsen og det daglige virke i menighetene understrekes med aktpågivende nærvær i menighetenes liv. Biskopen skal se til at ”Ordets brød” rekkes menighetene. Det betyr i praksis at biskopen skal se til at det arbeidet som drives i menighetene virkelig er menighetsarbeid og ikke alt mulig annet. Her er fokuset sterkt innover mot de som vi med rette må kalle for menighetskjernen, de aktive i kirken, den troende forsamlingen. Menighetene må få åndelig mat.

Punkt (2) understreker biskopens egen offentlige lære og forkynnelse, at den gjenkjennes i samsvar med apostolisk tro og bekjennelsen i vår kirke, og i særlig grad fastholder dette som norm for den utøvende tilsynstjenesten vis-à-vis menighetenes vigslede- og ordinerte medarbeidere.

Punkt (3) vitner om biskopens rolle utover sitt bispedømme i enheten mellom biskopene og sammen med disse legger vinn på å fremme og bevare enheten i Guds kirke. Her handler det om indrekirkelig og økumenisk enhet.

Det må være legitimt å hevde at biskopene i Dnk gjennom en lang årrekke har mislykkes med å etterleve punkt (3) i sin forpliktelse på indrekirkelig enhet. Her bærer ikke alle samme

ansvar, men ansvarsbyrden ligger på de av biskopene som i ord og særlig i handling har opptrådt i strid med den forventede lojalitet som må kreves av et bispekollegium. Det er saklig grunn til å hevde at de biskopene som har forsvart den nye lære ikke samtidig har fremmet og bevart enheten i Guds kirke. Å hevde at de har gjort det lar seg simpelt hen ikke ta seriøst. Dermed har de brutt med de forutsetninger som ligger til grunn for deres vigsling.

Til punkt (2) kan den nye læren i samlivsetikken aldri bli apostolisk tro, fordi den ikke kan la seg begrunne positivt i noe apostolisk ord eller formaning, men tvert om står i direkte brudd med apostolisk forkynnelse. Biskopene kan dermed ikke gjenkjennes av menighetene som bærere av apostolisk tro med den nye læren. Også dette er et brudd på de forutsetninger som ligger til grunn for deres vigsling.

Til punkt (1) blir dette problematisk for de som til daglig står i undervisende, veiledende, sjelesørgerisk og forkynnende tjeneste i menighetene. Hvordan skal biskopen sørge for at ”Ordets brød” rekkes fulltonende og uforfalsket til menighetene, når det ikke finnes et slikt ”brød” å rekke fram. Dette kommer i konflikt med det overordnede hyrdeansvar som påhviler bispetjenesten ut fra vigslingsliturgien.

Når forutsetningene for bispetjenesten – slik kirken selv har definert dette i vigslingsliturgien – blir borte, kaller dette på en erstatning. Situasjonen kaller på et alternativ som med substans kan fylle den tjenesten som vigslingsliturgien med rette legger til grunn.

5.2 Ordinasjonsliturgi for prest

Også i ordinasjonsliturgien for prest understrekes prestedtjenestens gudgitte karakter, med basis i Guds ord, når det heter: ”*Du har hørt Guds ord om tjenesten, dens krav og dens løfter, hvor rik den er på herlighet, og hvor nødvendig den er for Guds kirke på jorden.*”²⁰

Prestetjenesten er etter vår kirkes liturgi *nødvendig* for kirken. Med andre ord, den hører ubestridt med til kirkens *esse*. Dette svarer også til Confessio Augustana art. V. På vegne av Gud og kirken blir en prest i vår kirke kalt og ordinert av biskopen *til troskap mot Herren*. Det heter videre: ”*Når Herren nå betror deg prestedtjenesten i vår kirke, pålegger og formaner jeg deg ...*”²¹

Det kirkelige oppdrag og mandat enhver prest i vår kirke utøver sin tjeneste etter er:

- (1) ” – at du forkynner Guds ord klart og rent, som det er gitt oss i Den hellige skrift, og som vår kirke vitner om det i sin bekjennelse, og forvalter de hellige sakramenter etter Kristi innstiftelse og vår kirkes orden,”
- (2) ” – at du i sjelesorg og skriftemål drar omsorg for hvert enkelt menneske og bærer dem fram for Gud i bønn og påkallelse med takk,”

- (3) ” – at du trofast veileder og formaner til sann omvendelse, levende tro på Kristus og et hellig liv i kjærlighet til Gud og nesten,”
- (4) ” – at du også selv av hjertet legger vinn på å leve etter Guds ord, og i studium og bønn trenger dypere inn i de hellige skrifter og den kristne tros sannheter.”

Med navns nevning lover en prest for Guds åsyn og i menighetens nærvær at han skal gjøre dette med troskap, ved den nåde Gud vil gi.²²

Vi ser det ikke nødvendig å eksegere ordinasjonsliturgien nærmere, men vi vil framholde det poenget som ligger som grunnlag for at Carissimi i særlig grad har bedt om tilslutning fra prester og personer i vigslende stillinger. Det er fordi vi bærer et spesielt ansvar for at dette oppdraget blir utført med troskap i vår kirke. Det er med basis i vår ordinasjon og vårt ordinasjonsløfte vi sier og gjør det vi gjør. Vi handler og taler med et mandat og et oppdrag kirken selv har gitt oss. Carissimi er en del av vår prestatjeneste.

Vi vil hevde at den nye læren i samlivsetikken kommer i strid med samtlige av de punkter som en prest har lovet troskap mot. Den nye samlivsetikken kan ikke forsvares som et uttrykk for klar og ren forkynnelse av Guds ord som det er gitt oss i Den hellige skrift, fordi det finnes ikke ett eneste ord i Bibelen som gir slik konsesjon.

Den omsorg med evangeliet som en prest skal vise i sjelesorg og skriftemål kommer i et ganske annet og motsatt lys med den nye samlivsetikken, enn med kirkens tradisjonelle lære. I det siste tilfelle er det tale om syndsforlatelse og forsoning, i det første tilfelle om bekreftelse og velsignelse.

Vi kan ikke se at kirkens nye lære går sammen med kallet til *sann omvendelse, levende tro på Kristus og et hellig liv*, når homoseksuelt samliv er en av de syndene som går igjen i de såkalte lastekatalogene i Det nye testamentet.²³ Dette gjør at homoseksuelt samliv ikke nødvendigvis er verre, større eller grovere synd enn andre synder mot Guds bud, men det er definitivt innesluttet under syndsbegrepet i Det nye testamentet og hører hjemme under hamartologien.

Ordinasjonsløftet er en del av vår kirkes orden, og vi viser troskap mot vår kirkes orden ved å sette grense for den lære som vi etter overbevisning ut fra Guds ord i Bibelen ser ikke hører hjemme i kirken.

6. Kommuniensbruddets tegn

Carissimi har tatt til orde for brudd for gudstjeneste- og nattverdfellesskapet som det synlige tegn på den læremessige splittelsen i vår kirke. I kirkens rom og i eukaristien blir det synlig at vi ikke lenger er ett som kirke i troen og bekjennelsen.

Dnk har ingen foreskrevne ordninger for hvordan vi skal håndtere skismatiske situasjoner i kirken. Carissimi prøver derfor å peke på det som er en etablert økumenisk praksis mellom kirkesamfunn som ikke deler full enhet. I en slik sammenheng vil kommuniensbruddet bli forstått adekvat som tegn på skisma. En slik økumenisk splittelse mener vi foreligger innad i Dnk.

Vår bibelske forankring for denne handlemåten ligger i de apostoliske formaningerne i 2Joh 9-11, Tit 3,10 og Rom 16,17. Konteksten i disse tekstene er en annen enn spørsmålet om samkjønnet samliv, og det skal utvises ansvarlig eksegetisk skjønn for å anvende disse tekstene adekvat. De kan selvsagt ikke brukes om enhver uenighet eller diskusjon i kirken. Langt ifra. Men dersom det virkelig dreier seg om *heresi*, så er det grunn til å hevde at disse tekstene gjelder som foreskrevne formaninger av blivende karakter for kirken. Da er husfelleskap (les: gudstjenestefellesskap) med vedkommende så alvorlig at man blir medskyldig med den som fører inn vrang lære i menigheten om man ønsker han velkommen som en som har rett til å føre sin lære i menigheten.²⁴

Eukaristien er enhetens sakrament i kirken, fordi den forener oss med Kristus og med kirken på alle steder og til alle tider. Derfor er det en arv fra oldkirken at *communicatio in sacris* ikke kan finne sted med skismatikere eller heretikere, uten at det foreligger en forsoning. Det er for enhetens skyld at dette er nødvendig. Vårt delte alterbord er et stående kall til forsoning på kirkens apostoliske grunn, indrekirkelig og økumenisk.

Poenget med å nevne dette er at Carissimi med sitt handlingsspråk ikke innfører en fremmed handlemåte, men fastholder en økumenisk anerkjent praksis i slike situasjoner som den vi mener å være i i Dnk.

7. utfordringer og avslutning

Den nye læren i Dnk gir ikke bare grunnlag for uro, men har gitt seg uttrykk i det faktum at kirken står splittet. Det er en utfordring som ikke den enkelte prest eller menighetslem skal lide for, men som kirken må ta på alvor, særlig biskopene i vår kirke.

Det er ulike måter å nærme seg dette spørsmålet. Man kan nærme seg det *kvantitativt* og gjennom det føre en strategi som går ut på å regne opp hvor mange som mener at dette er et kirkesplittende spørsmål. Det vil i så fall være en ikke-normativ tilnærming, men en demokratisk.

En annen måte er å nærme seg spørsmålet *kvalitativt*. Da blir ikke spørsmålet hvor mange, men om det er rimelig grunn til å hevde et slikt synspunkt. Man trenger ikke selv være enig i at vi her står overfor kirkesplittende vranglære, men man kan ut fra omvendt tankegang, innrømme retten til å hevde det og praktisere i samsvar med det. Ganske enkelt fordi det er gode og talende, og for enkelte - tvingende grunner for det.

I sistnevnte strategi er det grunnlag nok i Bibelen, i hustavlene i katekismen, i en enhetlig økumenisk læretradisjon i synet på ekteskapet, og i Dnks egne dokumenter i saken til å si at vi i dag har kommet dit at en lang rekke av forbehold og nyanserende forutsetninger for ikke å hevde vranglærestandpunktet er brutt de siste femten årene. Kriteriet med ”kirkens offisielle syn” er brutt.²⁵ Kriteriet omkring felles (ansettelses)praksis er brutt.²⁶ Det argumenteres nå slik i denne sak at det å likestille homofilt samliv med det heterofile ekteskapet er brutt. Sistnevnte er som tidligere nevnt (se note 1) karakterisert med benevnelsen kirkesplittende vranglære i dokumentet ”Kirkens enhet og troens fundamentar.”²⁷ Kriteriet om uforenlighet i syn som ikke samtidig kan ligge til grunn for lære, ordninger og liturgi, er brutt.²⁸ Det er derfor rimelige grunner for å hevde at de som står fast på dette standpunktet har en rettmessig plass i Dnk og at forholdene omkring deres tjeneste må tilrettelegges på en ny, kirkerettslig måte. Rimeligheten for det har økt proporsjonalt med at samtlige kriterier på å fastholde den kirkelige enhet i dette lærespørsmålet er brutt. Å innrømme nødvendigheten av dette i nåværende situasjon vil etter vår vurdering være en moden og troverdig kirke verdig.

Gjennom dette dokumentet har vi forsøkt å redegjøre for vårt forhold til Dnk og det kirkesyn som har hjemstavnrett i vår kirke. Vi mener oss godt innenfor vår egen kirkes lære og ordninger, også når vi utfordrer gjeldende kirkerett i tilsynslinjen, fordi det er prinsipielt saklig grunn til det.

Paulus formaner sin medarbeider i 1Tim 3,15 ”... jeg [vil] du skal vite hvordan en skal ferdes i Guds hus, som er den levende Guds menighet, sannhetens støtte og grunnvoll.” For at vi selv skal følge apostelens formaninger, trenger vi alternativt tilsyn og en ny kirkerettslig ramme om vår tjeneste.

¹ De kanskje to fremste eksponentene for dette er for det første Kirkerådets innstilling og Kirkemøtets vedtak i 2007, i den såkalte sak 7 i Kirkemøtet. På tvers av sterke utsagn i Lærenemnda om uforenlighet som ikke kan legges til grunn for bl.a. kirkens ordninger (i denne sammenheng ansettelsespraksis i vigslende stillinger) gjør man vedtak der slike ord ser ut til å være uten betydning. Det andre er biskopene Solveig Fiske og Tor B. Jørgensen sin offentlige tilslutning til ny ekteskapslov som i dokumentet "Kirkens enhet og troens fundament" bærer i seg et syn der man har passert grensen for det som må karakteriseres som kirkesplittende vranglære. Ny ekteskapslov likestiller vitterlig homoseksuelt samliv med det heterofile, monogame ekteskapet.

² Denne erkjennelsen er slettet ikke av ny dato, men har kommet tilbake gang på gang når kirken har drøftet, utredet og sett på sitt forhold til staten. Kirkens reformbevegelse på hele 1900-tallet er et vitnesbyrd om at dette har vært en langsom kamp, der den fremste kroinen på det verket så langt er opprettelsen av Kirkemøtet i 1984.

³ Til innsikt i reformarbeidets kirkeforståelse viser vi til Andreas Aarflot, Trossamfunn og folkekirke, Verbum 1999, s. 33-42. Her redegjør Aarflot for kirkeforståelsen i reformdokumentene.

⁴ Carissimi – For enhetens skyld, Arken-hefte – nr. 15, Farsund 2007, s. 16.

⁵ Carissimi – For enhetens skyld, Arken-hefte – nr. 15, Farsund 2007, s. 15.

⁶ Joh 12,25; 12,31; 18,36; 1Joh 4,17.

⁷ Gal 1,4.

⁸ Joh 17,21.

⁹ Carissimi – For enhetens skyld, Arken-hefte – nr. 15, Farsund 2007, s. 11-15.

¹⁰ Østereng, Dag Øivind. Carissimi og kirkeretten. Luthersk Kirketidende 20/2007 s. 600-601

¹¹ Carissimi – For enhetens skyld, Arken-hefte – nr. 15, Farsund 2007, s. 8

¹² Carissimi – For enhetens skyld, Arken-hefte – nr. 15, Farsund 2007, s. 4.

¹³ *Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken. Uttalelse fra Den norske kirkes lærenemnd i sak reist av Møre biskop*, Oslo 2006, s. 126f.

¹⁴ Carissimi – For enhetens skyld, Arken-hefte – nr. 15, Farsund 2007, s. 17.

¹⁵ Muligheter og begrensninger for alternative tilsynsordninger på basis av en regional tilsynstjeneste. Betenkning til Bispemøtet ved biskop Helga H. Byfuglien, domprost Olav Dag Hauge og prost Terje Fonk, s. 7.

¹⁶ Op.cit. s. 4.

¹⁷ Carissimi – For enhetens skyld, Arken-hefte – nr. 15, Farsund 2007, s. 4.

¹⁸ Gudstjenestebok for Den norske kirke, Del II - Kirkelige handlinger, Verbum 1992, s. 210.

¹⁹ Det er i den lutherske tradisjon (og blant dagens prester og teologer) en uavklart diskusjon hvorvidt bispetjenesten hører hjemme under kirkens *esse* eller *bene esse*. Begge synspunktene har vært tilstede i den lutherske tradisjon, men vigslingsliturgien til biskop i Dnk går klart i retning av en teologi der bispetjenesten hører til kirkens *esse*. Gjennom signeringen av Porvoo-avtalen gikk Dnk også et langt steg videre i å befeste et slik syn på bispetjenesten.

²⁰ Gudstjenestebok for Den norske kirke, Del II - Kirkelige handlinger, Verbum 1992, s. 168.

²¹ Gudstjenestebok for Den norske kirke, Del II - Kirkelige handlinger, Verbum 1992, s. 168.

²² Gudstjenestebok for Den norske kirke, Del II - Kirkelige handlinger, Verbum 1992, s. 169.

²³ jfr. 1Kor 6,9-11; 1Tim 1,9-11.

²⁴ jfr. 2Joh 11.

²⁵ For å belegge dette premisset kan vi vise til uttalelse fra Den norske kirkes lærenemnd i Tunsbergsaken: "Når Dingstad avviser at kirken kan godkjenne homofilt samliv, gir han uttrykk for det samme syn som Bispemøtets flertall. Kirkemøtet 1997 gav sin tilslutning til dette syn gjennom støtte til følgende formulering fra vedtak i Bispemøtet 1997: "... kirken gjennom sine besluttede organer har tatt et standpunkt som er å betrakte som kirkens offisielle syn, i den forstand at dette legges til grunn for kirkens felles ordninger."

²⁶ Sak 7 Kirkemøtet 2007.

²⁷ Kirkens enhet og troens fundament, Oslo 1997, s. 83.

²⁸ *Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken. Uttalelse fra Den norske kirkes lærenemnd i sak reist av Møre biskop*, Oslo 2006, s. 135.